

Це дозволить акумулювати грошові кошти для відтворення природних ресурсів та підвищити рівень соціальної та комерційної відповідальності користувачів компонентів ПРП. Також в числі ефективних методів економічного регулювання процесів природо-користування, слід розглядати податковий кредит і пільги для окремих платників екологічних податків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Тимофеева С. С. Экологический менеджмент. Ростов: Феникс, 2009. 352 с.
2. Тищенко А. Н., Кизим Н. А., Кубах А. И., Бавыскиба Е. В. Экономический потенциал региона: анализ, оценка, диагностика. Х. : ИНЖЭК, 2010. 176 с.
3. Статистичний збірник «Статистичний щорічник міста Одеси за 2017 рік». Одеса, 2018. 291 с.

УДК 303.519(477)

Горошкова Л.А.

д.е.н., професор,

Запорізький національний університет

Хлобистов Є.В.

д.е.н., професор, Національний університет

«Києво-Могилянська Академія» (м.Київ)

ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ВИДАТКІВ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

В роботі проведений аналіз чинної системи видатків об'єднаних територіальних громад, до складу яких входить фінансування освіти, культури, охорони здоров'я, соціального захисту, житлово-комунального господарства, розвиток інфраструктури. Показано, що у чинній нормативно-правовій базі щодо об'єднаних територіальних громад відсутні дієві гарантії оптимального, збалансованого розподілу бюджету між населеними пунктами – членами ОТГ.

Проведений нами аналіз свідчить, що у нормативно-правовій базі щодо об'єднаних територіальних громад відсутні дієві гарантії оптимального, збалансованого розподілу бюджету між населеними пунктами – членами ОТГ. Зазначена проблема виникає перш за все

у ОТГ, до складу яких входять населені пункти з різною чисельністю населення та різним рівнем доходів на душу населення.

Оскільки єдина рада ОТГ формується на рівних і прямих виборах, то чисельність представників кожного з населених пунктів залежить від кількості населення в ньому. Тобто населені пункти, навколо яких створено ОТГ, можуть мати переваги при прийнятті рішень у порівнянні із меншими за чисельністю населення.

Друга проблема пов'язана з тим, що рівень доходів на одного мешканця не завжди залежить від кількості населення у населеному пункті, більш пріоритетними фактором є наявність природних ресурсів, цінних земельних ділянок або великого прибуткового підприємства. Це також може спричинити нерівномірне використання коштів, зокрема на розвиток населених пунктів.

Третя проблема пов'язана з тим, що забезпечити справедливий, збалансований розподіл витратків та субвенцій можливо в разі наявності достовірної інформації щодо кількості мешканців у населених пунктах ОТГ. А така інформація практично відсутня, оскільки створенню ОТГ передують вибори, оголошені центральною виборчою комісією (ЦВК), на підставі інформації щодо офіційної реєстрації мешканців у населених пунктах. Практика свідчить, що місце реєстрації не завжди співпадає із місцем проживання. Крім того, в процесі пошуку роботи між окремими населеними пунктами відбувається трудова міграція, що має маятниковий характер. Тобто є ті особи, які кожного ранку їдуть на роботу у інший населений пункт, а увечері повертаються. Є ті, хто їде на роботу на тиждень, існують також сезонні роботи. Таким чином відбувається коливання чисельності мешканців у населених пунктах. У такому разі традиційний підхід, за якого розподіл необхідних витратків між населеними пунктами не буде ефективним, оскільки він базується на даних щодо місця реєстрації таких осіб без урахування тимчасової міграції. У свою чергу, у населеному пункті, до якого вранці переміщується додаткова робоча сила, необхідно забезпечити відповідну інфраструктуру (транспортне сполучення, заклади громадського харчування і т. ін.). Інфраструктура транспортного сполучення між населеними пунктами таких громад також потребує додаткової уваги.

На нашу думку існує ще одна проблема щодо неефективності розподілу як витратків бюджету ОТГ окремим населеним пунктам, так і врахування зовнішньої міграції, перш за все – трудової міграції за межі країни. У регіонах, де зовнішня трудова міграція (емі-

рація) має суттєві масштаби, фактична чисельність населення не завжди співпадає із тією, яка враховувалась ЦВК при створенні ОТГ. Це також не можливо врахувати при чинній системі розподілу видатків та інших фінансових ресурсів (субвенцій).

Отже встановлені причини виникнення проблем розподілу, а саме: до складу ОТГ входять населені пункти з різною чисельністю населення, різним рівнем доходів на душу населення і наявна непостійність численності населення, викликана міграційними процесами різної тривалості. Отже доведена необхідність побудови механізму ефективного розподілу бюджету ОТГ на основі реальних потреб та можливостей громад.

Певний досвід вирішення цієї проблеми вже відомий. Так у ЄС існує принцип гармонійного розвитку, який закріплений в Договорі про функціонування ЄС, і передбачає розподіл більшості бюджету на менш розвинені території. Але щодо такого підходу, то, на нашу думку існує загроза або взагалі чинні ОТГ приєднувати до свого складу такі населені пункти, або будуть створені громади, що віддадуть перевагу дотаційному шляху розвитку замість створення умов для власної фінансової спроможності.

Інший підхід – економічний лібералізм, є протилежним. Він передбачає залежність видатки бюджету від внеску кожного учасника. Негативний досвід щодо цього підходу вже відомий у США. Там внаслідок загрози соціальної несправедливості, є уже все більше муніципалітетів, які від'єднуються від решти території разом з найбагатшими районами і, відповідно, їхніми доходами, залишаючи за собою прогалину у фінансуванні загальних видатків. Проте, такий підхід буде стимулювати громади шукати нові можливості для заробітку.

Саме тому доцільно підходити диференційовано до формування видатків бюджету з урахуванням їх особливостей за умови збереження принципів соціальної справедливості щодо населення ОТГ.

Таким чином міжнародний досвід не має ефективних механізмів розподілу видатків для бюджетів, особливо, коли ми врахуємо особливості України. Різні ОТГ можуть кардинально відрізнятися за можливостями та потенціалом навіть на рівні однієї адміністративної області. Тому розподіл фінансових ресурсів громад має бути максимально ефективним та не залежати від далекоглядних рішень.

В роботі доведено, що диференціація видатків за багатокритеріальним принципом повинна здійснюватись перш за все у фінансуванні надання житлово-комунальних послуг, що належать до суспільних та змішаних благ.

Показано, що планувати розвиток ОТГ та населених пунктів, що входять до їх складу (забезпечення суспільними благами, капітальні витрати, рівень доходів, забезпечення ресурсами і благами та ін.), необхідно здійснювати з урахуванням чисельності населення у кожному з них та можливі їх зміни впродовж певного проміжку часу. Для моделювання описаної ситуації використано систему лінійних однорідних різницевих рівнянь.

Оскільки перший етап реформ практично завершено, метою нашого дослідження було формування економіко-математичного моделі управління фінансовими ресурсами на наданням суспільних благ на наступному етапі реформ. Сьогодні вже прийняті рішення про вдосконалюється формату реформ децентралізації, їх акцент переноситься базового на субрегіональний рівень, кінцевим результатом якого повинне стати подальше укрупнення ОТГ та районів із суттєве зменшенням їх кількості. Запропонована нами модель розрахована саме на цей другий етап реформ, активізація яких в Україні заплановано з 2020 року. Отже основним питання практики на найближчу перспективу буде формування раціональних меж та економічна сталість розвитку територій з використанням оновлених моделей такого реформування.

Запропоновано: для збалансування бюджетних надходжень і витрат в межах забезпечення сталого територіального розвитку, доцільно розраховувати чисельність населення на певних часових відрізках. Ці відрізки мають враховувати очікувані зміни чисельності населення кожного населеного пункту на території ОТГ. Розподіл запланованих витрат має спиратися на уможливлення надання суспільних благ, що забезпечить соціальну справедливість та гармонійний розвиток. Обсяг фінансування соціальних благ має оцінюватись з урахуванням запропонованих економіко-математичних підходів, які можуть стати частиною інформаційно-аналітичного забезпечення місцевого управління та самоврядування.